



## Etický kodex

(Přijat na výroční schůzi ILTA ve Vancouveru v březnu 2000.)

(Drobné opravy byly schváleny Výkonným výborem ILTA v lednu 2018.)

Tento dokument, první Etický kodex zpracovaný Mezinárodní asociací pro jazykové testování (International Language Testing Association - ILTA), představuje soubor zásad, který vychází z morální filozofie a vede k dobrému profesnímu chování. Tento kodex není o směrnice nebo předpis ani neposkytuje pokyny pro dobrou praxi, nýbrž je zamýšlen jako model uspokojivého etického chování jazykového testera. Je spjat se Zásadami dobré praxe dostupnými na webových stránkách ILTA. Etický kodex je postaven na principech beneficence (dobřečinnosti), nonmaleficence (neškodění), spravedlnosti a respektování autonomie a občanské společnosti.

Etický kodex zahrnuje devět klíčových zásad rozpracovaných do vysvětlení, jež v obecné rovině objasňují povahu těchto zásad. Stanovují, co by členové ILTA měli dělat a co nikoli, respektive jak by se měli chovat a o co by oni sami, nebo jejich profese jako celek, měli usilovat. Tato vysvětlení dále popisují, co může být na dodržování principů obtížné a jaké výjimky mohou nastat. Vysvětlení také upřesňují sankce za nedodržování Etického kodexu a objasňují, že nedodržení zásad může mít za následek vážné postihy jako například odebrání členství v ILTA na návrh Etické komise ILTA.

Ačkoli tento Etický kodex vychází z jiných podobných etických kodexů (například historií oboru), snaží se reflektovat neustále se měnící rovnováhu mezi společenskými a kulturními hodnotami ve světě; z tohoto důvodu by měl být jazykovými testery vykládán v návaznosti na Zásady dobré praxe.

Všechny profesní kodexy by měly přispívat ke zvyšování mravního přesvědčení a odborného úsudku. Etický kodex ILTA nevyvazuje jazykové testery z odpovědnosti a povinností, jež na ně kladou jiné kodexy, k nimž se zavázali, ani je nezbavuje povinnosti dodržovat národní či mezinárodní právní předpisy, kterým podléhají.

Jazykoví testeři jsou z pohledu morálky nezávislými aktéry a jako takoví mají vlastní morální postoje, které mohou být v rozporu s účastí na některých procesech. Mají morální právo odmítnout participovat na takových postupech, které by byly v rozporu s jejich osobním morálním přesvědčením. Jazykoví testeři, kteří přijmou pracovní pozici, u které lze předpokládat, že je vystaví situacím, jež budou v rozporu s jejich přesvědčením, by měli seznámit s touto skutečností svého budoucího nebo stávajícího zaměstnavatele. Zaměstnavatelé a kolegové jsou povinni zajistit, aby tito jazykoví testeři nebyli kvůli svému přesvědčení v zaměstnání diskriminováni.

Etický kodex je dále rozpracován v Zásadách dobré praxe dostupných na webových stránkách ILTA. Zatímco Etický kodex se zaměřuje na morální zásady a ideály profese,

Zásady dobré praxe stanovují minimální požadavky na výkon této profese a soustředí se na výklad a popis odborných pochybení a neprofesionálního chování.

Jak Etický kodex, tak Kodex dobré praxe musí reagovat na potřeby a změny v profesi; oba kodexy budou proto vyžadovat průběžné revize reflektující změny v jazykovém testování i změny společenské. Etický kodex bude revidován jednou za pět let, v případě potřeby i dříve.

## **Zásada 1**

Jazykoví testeři respektují principy lidskosti a důstojnosti u každého testovaného. K testovaným přistupují profesionálně a při poskytování služeb v oblasti jazykového testování respektují osobní a kulturní potřeby a hodnoty testovaných.

### **Vysvětlení**

- Jazykoví testeři testované nediskriminují ani jinak nezneužívají situace na základě věku testovaných, jejich pohlaví, rasy, etnické příslušnosti, sexuální orientace, jazykového původu, názorového přesvědčení, politické nebo náboženské příslušnosti a vědomě nevnucují své vlastní hodnoty (např. společenské, duchovní, politické nebo ideologické).
- Jazykoví testeři nikdy nevyužívají své klienty a nepokoušejí se je ovlivňovat způsobem, který nesouvisí s povahou poskytovaných služeb ani s výzkumem, který provádějí.
- Sexuální vztahy mezi jazykovými testery a jejich testovanými jsou vždy neetické.
- Výuka a výzkum v oblasti jazykového testování, které zahrnují práci s testovanými (včetně studentů), vždy vyžadují souhlas testovaných. Vyžaduje se rovněž respektování důstojnosti a práva na soukromí a ochranu osobních údajů testovaných. V těchto projektech musí být testování informováni o svém právu odmítnout účast a o tom, že jejich odmítnutí nebude mít vliv na kvalitu služeb poskytovaných jazykovým testerem (ve výuce, výzkumu, vývoji ani při administraci materiálů). Použití jakýchkoli médií (papír, elektronická zařízení, video nebo audio) v souvislosti s testovanými vyžaduje informovaný souhlas testovaných před tím, než jsou získaná data použita pro sekundární účely.
- Jazykoví testeři usilují o to, aby získané informace sdělovali relevantním uživatelům výsledků<sup>1</sup> tak, aby pro ně tyto informace byly smysluplné.
- Testování by měli být dotazováni ohledně všech záležitostí, které se jich týkají, a to kdykoli je to možné.

---

<sup>1</sup> stakeholders

## **Zásada 2**

Jazykoví testeři zachovávají mlčenlivost o všech informacích, které při výkonu své profesní činnosti získají o testovaných, a sdílení takových informací posuzují na základě odborného úsudku.

### **Vysvětlení**

- S ohledem na rozšířené užívání kopírovaných materiálů, testových záznamů převedených do elektronické podoby a databank, ale též s ohledem na rostoucí nároky na odpovědnost v různých směrech a osobní povahu informací získaných od testovaných jsou jazykoví testeři povinni respektovat právo testovaných na ochranu osobních údajů a na bezpečné uchovávání veškerých informací souvisejících se vztahem testovaný–tester.
- Mlčenlivost nemůže být absolutní, a to zejména v případech, kdy se záznamy týkají studentů usilujících o přijetí ke studiu nebo do zaměstnání. Proto musí být zachována rovnováha mezi respektem k osobním údajům testovaných jako základní profesní povinností jazykového testera a širší odpovědností testera vůči společnosti.
- Je-li cílem zlepšit poskytované služby, mají v odůvodněných případech právo na přístup k informacím o testovaných rovněž profesní kolegové jazykového testera, i když oni sami tyto subjekty netestují. V takovém případě je poskytnutý přístup opět podmíněn zachováním mlčenlivosti.
- Data o testovaných získaná z jiných zdrojů než přímo od testovaného (např. od učitele) podléhají stejným principům dodržování mlčenlivosti.
- Mohou se vyskytnout případy statutárních požadavků na nahlédnutí do osobních záznamů testovaných, například je-li jazykový tester povolán jako svědek v roli odborníka při soudním líčení. V takových případech je jazykový tester své povinnosti zachovat mlčenlivost zbaven.

## **Zásada 3**

Jazykoví testeři dodržují při provádění jakéhokoli pokusného šetření, experimentu, intervence nebo jiné výzkumné činnosti všechny relevantní etické principy zahrnuté v národních a mezinárodních dokumentech.

### **Vysvětlení**

- Pokrok v jazykovém testování je závislý na výzkumu, což nezbytně předpokládá účast zkoumaných osob. Takový výzkum se řídí obecně přijímanými principy akademického zkoumání, je založen na důkladné znalosti odborné literatury a plánován a prováděn v souladu s nejvyššími standardy.
- Veškerý výzkum musí být oprávněný, tj. od navržených projektů se očekává, že poskytnou v přiměřeně dosažitelné míře odpovědi na výzkumné otázky.

- Lidská práva zkoumaných osob jsou vždy nadřazena zájmům vědy nebo společnosti.
- Prospěšnost výzkumu, v němž mohou být zkoumané osoby vystaveny nepříjemným situacím nebo rizikům, by se měla zvážit, ale nesmí se sama o sobě používat jako ospravedlnění těchto nepříjemností či rizik. Pokud se vyskytnou nepředvídatelné škodlivé dopady, výzkum by měl být vždy zastaven nebo modifikován.
- Všechny výzkumné návrhy by měly být zhodnoceny nezávislou etickou komisí, aby bylo zaručeno, že je výzkum prováděn podle nejvyšších vědeckých a etických standardů.
- Zkoumané osoby předem obdrží relevantní informace o cílech, metodách, rizicích a nepříjemných aspektech výzkumu. Tyto informace jsou předávány tak, aby jim tyto osoby plně porozuměly. Souhlas s účastí je dobrovolný, bez nátlaku a donucování.
- Zkoumané osoby mají kdykoliv před zveřejněním výzkumných výsledků možnost odmítnout svoji účast na výzkumu nebo z něj odstoupit. Toto odmítnutí neovlivňuje způsob, jakým je se zkoumanými osobami zacházeno.
- Zvláště opatrně se postupuje při získávání souhlasu od zkoumaných osob, které jsou ve vztahu závislosti (např. studenti, starší osoby, osoby s poruchami učení).
- V případě nezletilých osob poskytuje souhlas jak rodič či opatrovník, tak také samo dítě, pokud je dostatečně vyspělé a chápe, co se od něj požaduje.
- Důvěrné informace získané v průběhu výzkumu nejsou použity pro jiné účely než ty, které jsou vymezeny ve schváleném návrhu výzkumného projektu.
- Výsledky výzkumu jsou publikovány pravdivě a přesně.
- V publikovaných výzkumných zprávách není možné identifikovat osoby zapojené do výzkumu.

#### **Zásada 4**

Pokud je to možné, nesmějí jazykoví testeři připustit, aby jejich odborné znalosti nebo dovednosti byly zneužity.

#### **Vysvětlení**

- Jazykoví testeři vědomě nepoužívají své odborné znalosti k podpoře takových činností, které by poškozovaly zájmy testovaných osob. Pokud testerova činnost nesouvisí přímo se zájmy testovaných (např. když jsou testováni požádáni, aby se zúčastnili pilotáže testu jazykové způsobilosti, který byl vyvinut s jiným záměrem), musí být podstata této činnosti zcela jasně vysvětlena.
- Nepřizpůsobivost vůči morálním, náboženským a jiným hodnotám převažujícím ve společnosti nejsou při hodnocení jazykové schopnosti určujícím faktorem.
- Jazykoví testeři se za žádných okolností, ať přímo, nebo nepřímo, neuchylují ke trýznění ani jiným formám krutého, nelidského nebo ponižujícího zacházení (viz Tokijská deklarace z roku 1975).

## **Zásada 5**

Jazykoví testeři dále rozvíjejí své odborné znalosti a sdílejí je s kolegy a dalšími odborníky v oboru.

### **Vysvětlení**

- Pro výkon profese jazykového testera je zásadní neustálé vzdělávání se a prohlubování znalostí; pokud se tak neděje, testovaným není poskytována dostatečně kvalitní služba.
- Jazykoví testeři využívají různých jim dostupných forem dalšího vzdělávání. Patří mezi ně účast ve vzdělávacích programech zaměřených na jazykové testování, účast na odborných konferencích a pravidelné studium relevantní odborné literatury.
- Pro jazykové testery představuje interakce s kolegy a dalšími odborníky v oboru důležitý prostředek rozvoje odborných znalostí.
- Jazykoví testeři sdílejí nové znalosti s kolegy prostřednictvím publikační činnosti v uznávaných odborných časopisech nebo na různých setkáních.
- Od jazykových testerů se očekává, že budou přispívat ke vzdělávání a odbornému růstu dalších jazykových testerů formou školení a že se budou podílet na sestavování základních parametrů těchto školení.
- Jazykoví testeři jsou připraveni podílet se na vzdělávání studentů v širokém spektru povolání zabývajících se jazykem.

## **Zásada 6**

Jazykoví testeři nesou společnou zodpovědnost za prosazování morální integrity jazykového testování jako profese.

### **Vysvětlení**

- Jazykoví testeři prosazují a posilují morální integritu své profese podporováním vzájemné důvěry a zodpovědnosti mezi kolegy. Pokud dojde ke střetu názorů, stanoviska by měla být vyjadřována nezaujatě, s respektem a bez vzájemného očerňování.
- Jazykoví testeři vytvářejí a v praxi uplatňují normy ve prospěch společnosti. Toto výsadní postavení s sebou nese povinnost dodržovat náležité osobní a morální standardy jak v profesní činnosti, tak také v těch aspektech osobního života, které mohou být odrazem bezúhonnosti této činnosti.
- Pokud se jazykoví testeři dozvědí o neprofesionálním jednání některého kolegy, musí patřičně zareagovat (např. podat zprávu příslušným institucím).
- Nedodržování tohoto Etického kodexu bude posuzováno s nejvyšší vážností a mohou z něj být vyvozovány přísné postihy včetně ukončení členství v ILTA.

## **Zásada 7**

Jazykoví testeři plní společenské úlohy, v nichž usilují o zlepšení kvality služeb poskytovaných v jazykovém testování, hodnocení a výuce, prosazují spravedlivé přidělení těchto služeb a přispívají ke vzdělávání společnosti v oblasti učení se jazykům a jazykové způsobilosti.

### **Vysvětlení**

- Specifickou povinností jazykových testerů je podporovat zlepšování poskytovaných služeb v jazykovém testování, protože mnohé testované osoby jsou kvůli svému statusu nerodilých mluvčích znevýhodněny a nemají žádnou moc.
- Jazykoví testeři jsou na základě svých znalostí a zkušeností připraveni poskytnout rady těm, kteří za jazykové zkoušky zodpovídají.
- Jazykoví testeři jsou připraveni bránit práva testovaných a ve spolupráci s dalšími odborníky jim poskytnout co nejkvalitnější služby.
- Jazykoví testeři jsou připraveni spolupracovat s poradními, statutárními, dobrovolnickými a komerčními orgány, které na poskytování jazykového testování participují.
- Pokud z finančních důvodů či na základě jiných omezení klesne úroveň poskytovaných služeb pod minimální přípustnou mez, reagují jazykoví testeři patřičným způsobem. Ve výjimečných případech může dojít k tomu, že budou muset od poskytování takových služeb odstoupit, ovšem za předpokladu, že to nijak nepoškodí testované.
- Jazykoví testeři jsou připraveni společnosti interpretovat relevantní vědecké poznatky a zavedené odborné názory a dále je šířit. Přitom jasně deklarují, zda jsou zástupci určité profesní organizace, či nikoliv. Pokud jsou jejich názory v rozporu s obecně zastávanými názory, explicitně to uvedou.
- Je vhodné, aby jazykoví testeři pronášeli vědecky podložené příspěvky k veřejné debatě na citlivá společenskopolitická témata jako např. rasa, znevýhodnění a výchova dětí.
- Jazykoví testeři rozlišují roli pedagoga, kterou vykonávají na základě svých odborných znalostí, od své role občanské.
- Při plnění zodpovědných úloh zahrnutých v tomto principu se jazykoví testeři obezřetně vyhýbají sebeprosazování a očerňování kolegů.
- Jazykoví testeři netvrdí, že oni sami disponují všemi relevantními vědomostmi (a ani nezavdávají příčinu druhým, aby je takto vnímali).

## **Zásada 8**

Jazykoví testeři jsou si vědomi svých závazků vůči instituci, v níž pracují, a zároveň si uvědomují, že tyto závazky mohou být někdy v rozporu se zodpovědností, kterou mají vůči testovaným osobám a dalším uživatelům výsledků.

## Vysvětlení

- Pokud se testové výsledky získávají pro potřeby institucí (vládních organizací, profesních skupin, univerzit, škol, firem), musí jazykoví testeři informovat o těchto výsledcích přesně, i kdyby byly pro testované a další zainteresované strany<sup>2</sup> (rodiny, potenciální zaměstnavatelé atd.) nepříjemné.
- Jazykoví testeři působící v daném pracovním kontextu by se měli podřídit požadavkům, které v tomto kontextu v oblasti testování existují, i když s nimi oni sami nemusí souhlasit. Všude tam, kde je tento nesouhlas natolik zásadní, že se dá kvalifikovat jako námitka z důvodu svědomí, by měli mít právo odstoupit od výkonu zadaných služeb.

## Zásada 9

Jazykoví testeři pravidelně posuzují potenciální krátkodobé i dlouhodobé účinky svých projektů na všechny zainteresované skupiny<sup>3</sup>. Vyhradzují si právo na odmítnutí vykonávat svou profesní činnost z důvodu svědomí.

## Vysvětlení

- Jakožto odborníci mají jazykoví testeři zodpovědnost vyhodnocovat etické důsledky projektů, které jsou jim předkládány. Nemohou postihnout všechny možné eventuality, ale měli by důkladně zvážit pravděpodobné důsledky, a pokud jsou tyto důsledky podle jejich názoru nepřijatelné, odmítnout účast. V takových případech by samozřejmě měli věc konzultovat s kolegy, aby zjistili, do jaké míry s nimi zastávají obdobná stanoviska. Vždy by si měli v záležitostech, na něž mají ostatní kolegové jiný názor, vyhradit právo na vlastní stanovisko z důvodu svědomí.

© Copyright ILTA

*Český překlad /Czech translation, 2018:*

překladatelky/translators: Martina Hulešová (Charles University, Czech Republic), Eva Složilová (Masaryk university, Czech Republic)

revidentka/reviewer: Kateřina Vodičková (Charles University, Czech Republic)

---

<sup>2</sup> stakeholders

<sup>3</sup> stakeholders